

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Regvla Morvm Sive Tractatvs Bipartitvs De Sufficienti Ad
Conscientiam Rite Formandam Regvla In Quo Usus
Cujusvis Opinionis Practice Probabilis Convincitur Esse
Licitus**

Terillus, Antonius

Leodii, 1678

Quæst. LXVIII. Vtrùm ex ipsa Celladei doctrina veritas benignæ sententiæ
efficaciter stabiliatur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77827)

ac non exiguum Deum orandi colendique diligentiam, omnis error esset vincibilis ac ad peccatum imputaretur, stultus esset, qui talibus officiis ac studiis se occuparet. Nemo enim esset, qui in multis non peccaret, cum nemo non in multis à veritate aberraret. Nec oppositum prudenter sperari posset. Quæ cum ita sint, mirum est, quòd Celladeus umquam ausus fuerit opus suum edere, cum in omnibus ferme communes omnium opiniones impugnet, & ex propriis principiis peccet si erret, quia vincibiliter errat. Sed viderit ipse, quomodò de hoc Deo responsum sit.

Celladei sententia de ignorantia invincibilis Republicæ perniciofa; imò & Celladeo ipsi.

Differentia inter opiniones directas & sententiam benignam reflexam.

73. Quòd si quis adhuc dubitet, an directæ Doctorum dissentientium opiniones sint invincibiles, eò quòd rem quasi dubiam relinquunt, &c. adhuc certè nulla esse poterit ratio existimandi, benignam sententiam reflexam, quæ objecta illa hinc inde probabilia in ordine ad novas circumstantias considerat, aut falsam esse, aut errorem vincibilem continere. Inprimis veritas ejus post omne studium, ab omnibus omnino Ecclesiæ Doctoribus per integrum sæculum tradita fuit. Nec de hoc ullum est dubium. Quin & Celladeus hac ipsa *quest. 14. § 2.* hæc habet. *Profecto in doctrina fidei ac morum fieri nequit, quòd Doctores omnes Ecclesiæ, etiam unius aetatis, errant, & tanquam certam saltem tradant doctrinam falsam.* Cum ergò constet, omnes Ecclesiæ scriptores per integrum sæculum docuisse usum etiam minus probabilium esse licitum, & de usu probabiliorum id à fortiori dixerint, immò illud ut certum proposuerint (multi enim id de æquè, ac minus probabilibus tradiderunt, dicentes rem esse certissimam) ex hoc ipso veritas talis sententiæ, ejusque invincibilitas tam clarè & efficaciter probatur, ut à nemine in du-

bium meritò revocari possit. Jam quæcumque Celladeus ponderat, quæcumque in toto opere maximè efficacia putat, nil prorsus conducunt ad ostendendum hanc sententiam falsam esse, & multò minus eandem, si in illa erremus, esse vincibiliter erroneam.

Questione 15. quærit, an peccatum ignorantie tolli possit, ipsa ignorantia non ablata. Statim autem cum communi opinione id posse simpliciter fieri, & nonnullos casus assert, in quibus id certum esse videtur. Verùm meo judicio nimis propendat ad partem arctiorem, quatenus omnia in dubium revocare conatur; quasi verò, nulla rationabilis regula statui possit, ad discernendum, quando peccatum, manente ignorantia tolli possit. Plura etiam congerit circa obligationem Confessoriorum & aliorum non celandi veritatem, quando peccatens versatur in ignorantia sive vincibili sive invincibili legit. Pauca ex omnibus, quæ assert, mihi videntur probanda; ea tamen non examino, quia ad præsentem controversiam propriè non spectant.

Demum *quest. 16.* contendit plurima dari ignorantie peccata, idque non solum intra Paganos, Mahumetanos, omnisque generis Hæreticos, sed etiam inter Catholicos ipsos, de quo dubium nullum est. Causas etiam enumerat, propter quas ignorantia fieri voluntaria, & ignorantie peccatum incurri potest. Verùm in omnibus his multa habet, quæ limà indigent, quam ego tamen hic versare nolo, ne extra controversiam, quam examinandam suscepi, excurram. Itaque nil superest, nisi ut ex ipsis Celladei principiis ostendam, usum benignæ sententiæ esse licitum, nosque in ea sectanda à peccato esse immanes. Hoc autem per modum corollarii brevissimè præstare conabor, & sic finem scribendi faciam.

QUÆSTIO SEXAGESIMA-OCTAVA.

Virum ex ipsa Celladei doctrina veritas benignæ sententiæ efficaciter stabilietur?

Irritus Celladei conatus ostenditur.

HACTENUS examinavi universa Celladei fundamenta de *recta Doctrina morum*, in quibus tam longè abest à confutatione benignæ sententiæ, quam propè existimat se metam attingisse. Pluribus in locis demonstrationes jactat; alibi argumenta sua tanquam insolubilia proponit; uno verbo; ubique ferè triumphum canit. Sed ego, loco demonstrationum, & argumentorum insolubilium, vix aliud quam contradictiones, aut æquivocationes, vel argumenta de subjecto non supponente procedentia reperi, nec ullum librum Catholicæ scriptoris unquam legi, in quo tam parum veritatis inveni. Ex tota enim dictorum multitudine, vix paucas propositiones fide dignas observavi. Verùm illæ nostræ sententiæ non obsunt. In reliquis falsitatem detexi; & nã fallor, eam aliis

etiam conspiciendam proposui. Meum non est hoc ex sensu meo exaggerare, sed merè proponere; nam an verum dicam, impartialis Lectoris judicio relinquo. Tantum enim abest, ut suis argumentis, undequaque congestis, benignam sententiam labefactarim, ut illam potius plurimum illustrarim, uti constat ex his, quæ in ejusdem stabilimentum partim ex eo, partim contra illum protulimus. Itaque, ad complementum operis mei, ac ad intentum meum undique explendum, aliud non superest, quam ut veritatem benignæ sententiæ ex ipsius etiam principiis ac doctrinâ, directè, clarè, atque efficaciter, sed breviter, atque per modum Corollarii convincam, eò quòd similia in anterioribus suis dicta sint. Hoc ubi hæc finali quæstione præstitero, finem scribendi faciam. Sic ergò

ASSERTIO UNICA.

Primaria Celladei doctrina convincit, universale probabilitum usum esse licitum.

Primaria Celladei doctrina, ad quam reliqua omnia referuntur, aperte convincit, universale omnium practice probabilitum usum esse licitum.

2. **P**ROBATUR. Primaria Celladei doctrina, toto hoc opere tradita in eo sita est, quod opinio verè probabilis, sive sit intrinsecè probabilis sive extrinsecè, ad conscientiam ritè formandam sufficiat, saltem si accipiatur cum onere, scilicet ut quando aliquid in contrarium affertur, diligenter inspiciamus, an exceptio illa meritò locum habeat. Si habeat, pars tutior tenenda est: si non habeat, licitum est formare conscientiam secundum opinionem illam probabilem, atque secundum eam operari. In hoc enim casu vel errat, vel non errat intellectus: si errat, errat invincibiliter, & homo ab omni peccato excusatur: si non errat, non solum à peccato liberatur, sed etiam honestè operatur. Hæc est regula morum, quam proponit, immò hæc est doctrina, quam rectam Doctrinam morum Celladeus nominat, & ad quam stabilendam opus totum direxit. Ex hæc illius doctrina fundamentali sic discuro:

3. Qui sequitur opinionem extrinsecè probabilem, atque secundum illam format conscientiam, non peccat, secundum Celladeum, saltem si subeat onus, quod ipse requirit. Sed sententia benigna est opinio extrinsecè probabilis. Ergo qui sequitur benignam sententiam, & secundum illam conscientiam format, non peccat, saltem si onus à Celladeo propositum subeat. Major est primaria ejus doctrina. Minor est indubitata, quia omnis opinio, quæ nititur auctoritate plerumque non fallente, est probabilis extrinsecè, ut ipse, & omnes docent; hæc enim est definitio probabilitatis extrinsecæ, ut patet. Sed benigna sententia nititur auctoritate plerumque non fallente. Omnes enim omnino, solo Celladeo excepto, in eo conveniunt, quod licitum sit sequi opinionem probabiliorem, ut vidimus. Quod autem pertinet ad opinionem directè loquendo solum æquè aut minus probabilem, omnes Ecclesie Doctores per integrum sæculum expressè docuerunt, usum illius esse licitum, & omnes adhuc, pauculis demptis, etiam post præsentem controversiam exortam & continuatam, id ipsum tradunt. Et quidem tam doctrina & probitas, quam numerus Auctorum benignæ sententiæ longissimo intervallo superat quidquid auctoritatis hæctenus pro sententia rigida afferri potuit, ut fusè demonstratum est *quæst. 22. de Conscientia probabili*. At clarum est auctoritatem talem plerumque non errare, quia unanimis, aut certè communissima omnium fermè ac omnium omnino præstantissimorum Auctorum auctoritas plerumque non errat. Ergo benigna sententia nititur auctoritate plerumque non errante. Ergo est probabilis extrinsecè. Ergo qui sequitur illam, atque juxta illam format conscientiam, non peccat; saltem si subeat onus, quod Celladeus requirit. Sed nos hoc onus subivimus. Omnia enim olim contra eam proposita, in tractatu *de Conscientia probabili* examinavi, & quæ est Dei providentia atque veritatis conditio, ea non solum non expugnare, sed potius confirmare benignam sententiam reperi, ut ex toto illo tracta-

tu constat. Postea Celladeus integro volumine, rationibus undecunque magnâ ingenii vi repertis ac congestis, contra benignam sententiam infurrexit. Periculum deceptionis & erroris inculcavit; nil tutum fore, nisi rationes ipsius prius examinarentur & insufficientes invenirentur, non tam edixit, quam comminatus est. Hoc opus totum evolvimus, nil momenti aut dignæ exceptionis in eo invenimus, sed plura coravimus, ex quibus benigna sententia multò fortius stabilitur, quam impugnatur. Rationes ipsius invalidas, nostrorum argumentorum impugnationes nullas esse comperimus. Ergo onus ab ipso requisitum subivimus, & post omnia examinata veritatem benignæ sententiæ fixam & inconcussam esse perspeximus, idemque omnibus conspiciendum proposuimus. Ergo si benignam sententiam sequamur, & juxta eam conscientiam formemus, ex ipsa Celladei doctrina perspicueti sumus, & ab omni imputabilis peccati periculo immunes.

4. Idipsum aliter etiam probatur de singulis particularibus hominibus, maxime de rusticis, qui eorum directionem sequuntur, quos sibi propositos habent, & contra quorum sufficientiam non habent exceptionem rationabilem. Sic enim arguo. Qui sequitur auctoritatem plerumque non fallentem non peccat: sed rusticus, sequens Parochi seu Præpositi sui resolutionem, sequitur auctoritatem plerumque non errantem; constat enim tales homines plerumque non errare. Ergo rusticus sequens resolutionem sui Parochi non peccat. Idem valet respectu omnium qui aliorum auctoritate gubernantur; illi enim sequuntur regulam plerumque non errantem, maxime si contra sufficientiam sui Præpositi rationabilem exceptionem non habeant. Ergo tui sunt ex principiis Celladei, qui tamen toto opere ita loquitur, ac si minimè tuti essent.

5. Jam verò quod attinet ad onus ab ipso prætersum, illud locum non habet respectu idiotarum & rudium, quia ipsorum non est discernere, utrum Parochus hic & nunc errat, vel non errat; non enim capaces sunt ad hoc præstandum, quique hoc ab illis requirit, impossibile exigit. Præterea, Celladeo fatente, sufficiens diligentia adhibita ab eo, qui capax est, cum excusat. Ergo impossibilitas rem examinandi rusticum excusat, quia uterque ex æquo fecit quod potuit ac debuit. Ergo uterque ex doctrina Celladei excusatur. Itaque si Parochus teneat benignam sententiam, atque ex illa suum populum dirigat, per hoc ipsum locus datur uti benignæ sententiæ in tota sua latitudine, idque absque peccato, aut peccati imputabilis periculo.

6. Atque hinc iterum à potiori benigna sententia confirmatur, quia si auctoritas Parochi aut cujusvis Præpositi sufficiat subditis ad conscientiam ritè formandam, quando nulla rationabilis exceptio contra illorum dicta apparet; quomodo Auctoritas benignæ sententiæ, id est, Auctoritas & unanimis consensus omnium fermè Auctorum ad conscientiam debitè formandam non sufficiet? Profectò talis Auctoritas rarè aut nunquam errat, maxime in rebus ad jus naturæ pertinentibus, qualis est præsens quaestio reflexa. Ergo tutò itamus tantæ Auctoritati, maxime postquam examinavimus omnes exceptiones in contrarium, easque invenimus esse prorsus insufficientes & nullas. Ergo usus benignæ sententiæ licitus est juxta doctrinam Celladei. Ex

ut dicitur in 1° 2° 3° 4° 5° 6° 7° 8° 9° 10° 11° 12° 13° 14° 15° 16° 17° 18° 19° 20° 21° 22° 23° 24° 25° 26° 27° 28° 29° 30° 31° 32° 33° 34° 35° 36° 37° 38° 39° 40° 41° 42° 43° 44° 45° 46° 47° 48° 49° 50° 51° 52° 53° 54° 55° 56° 57° 58° 59° 60° 61° 62° 63° 64° 65° 66° 67° 68° 69° 70° 71° 72° 73° 74° 75° 76° 77° 78° 79° 80° 81° 82° 83° 84° 85° 86° 87° 88° 89° 90° 91° 92° 93° 94° 95° 96° 97° 98° 99° 100°

Onus quod Celladeus proponit, locum non habet in rusticis.

Auctoritas favens benignæ sententiæ convincit ejus usum esse licitum.

dei. Ex quo iterum constat, eum in toto tractatu inconsequenter fuisse locutum, atque in ordine ad finem à se intentum frustra laborasse.

Celladeus in ordine ad finem à se intentum frustra laboravit. Sed non frustra pro benigna sententia.

7. In ordine, inquam, ad finem à se intentum, quia in illud potissimè collimabat, ut usum probabilium convinceret esse licitum. At hoc non obtinuit, sed oppositum ex primaria & primo intenta ipsius doctrina efficaciter stabilitur. Ergo in ordine ad hoc frustra laboravit. Sed in ordine ad stabilendam benignam sententiam labor ejus valdè utilis extitit, quia veritatem illius, occasione impugnationis vehementissimè, per accidens illustriorem reddidit, eò quòd anam præberit profundius examinandi principia quibus nititur, ex quorum inspectione & veritas ipsius, & nullitas eorum, quæ contra illam objecta sunt, clariùs quàm antè paterunt.

Rogatur Celladeus ut impugnationem sui libri æqui consulat.

8. Itaque ex hoc capite gratias tibi agimus, Celladee, Teque hac occasione rogo, ut impugnationem hanc æqui bonique consulas, nec ægrè feras, me contra Te scripsisse: hoc enim feci, tum ut communem omnium Anctorum, quos grandis periculi reos fecisti, causam agerem, illosque ab accusationibus tuis vindicarem; tum ut materiam hanc priùs à me vulgatam hæc secundà scriptio pericerem, atque doctrinam ibi traditam ab iis, quæ Tu & quidam alius Theologus in eam objecistis, defenderem. Hoc autem me solatur, quòd sciam, me cum Theologo ingenioso ac docto congressum habuisse, qui proinde meritò præsumi potest impugnationem haud ægrè laturus, cum sit conscius, se complures, atque omnes fermè Ecclesiæ Theologos integro volumine impugnasse. Proposui, Celladee, contra te, quæ mihi in libro tuo visa sunt notà ac correctione digna; & metuo, ne plura in opus

hoc meum, à Te & fortasse ab aliis etiam haud probanda sed notanda, congesserim. De illis non solum patienter, sed, Deo dante, libenter à Te, & à quovis me admoneri patiar. Homo sum, nil humanum à me alienum puto. Si ergò quidquam confonè ad pietatem, ad fidem orthodoxam, ad bonos mores ad rationem rectam, à me dictum fuerit, id totum Deo, ejusque gratiæ adscribo. Si verò in aliquo, sive in paucis sive in multis, ab istis deflexi, si alicubi erravi, id totum mihi, ac imperfectioni meæ adscribo: nec ascribo tantum, sed totum id, & omnia opera mea tam scripta, quàm scribenda, sapientium correctioni, sed, ante omnia, Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, Summi Pastoris, eorumque, quos ipse ad talia deputavit, censuræ ex animo submitto; tibi que etiam Celladee, ex sincerissimo affectu valde dico: sed hoc Te admonéo, ut seriò cogites, quàm periculosum sit in rebus moralibus à communi sapientium, imò Auctorum omnium aut fere omnium opinione recedere. Dolendum sanè est, Te, in rebus tam periculosis, eximia talenta tua, doctrinam, eruditionem, subtilitatem, vivacis ingenii eloquentiam impendisse. Cogita quantum utilitatis Ecclesiæ, quantum commodi proximo, quantum etiam gloriæ Tibi ipsi pareres, si calamum & industriam ad communes morum ac fidei opiniones elucidandas addideres. Hoc mihi semper hæret in corde, tritam Catholicorum Doctorum viam, communis & unanimes Doctorum, tam in materia fidei quàm morum, opiniones esse tutissimas. Ergo has sequamur ad bonum proximi, sed potissimè ad laudem Summi Dei, cujus honori omnes meos labores omnemque industriam devotissimo affectu dedico.

AD MAIOREM DEI GLORIAM.

FINIS.

INDEX